

Sjöfartsverket

Statens fastighetsverk

Beslut

Datum 2018-03-19

Dnr RAA-2017-5106

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Måseskärs fyrplats, Måseskär 1:1, Orust kommun, Västra Götalands län

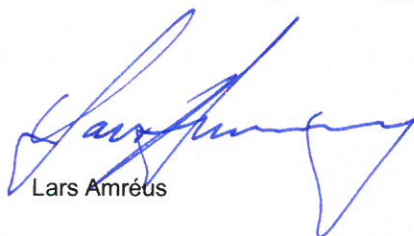
Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 6 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt här bifogade förslag ska gälla för Måseskärs fyrplats.

Redogörelse för ärendet

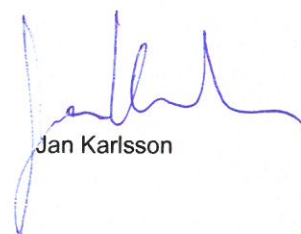
Enligt beslut av regeringen 2017-12-07 är Måseskärs fyrplats skyddad som statligt byggnadsminne.

Ett förslag skyddsbestämmelserna remitterades 2018-01-11 till de förvaltande myndigheterna Sjöfartsverket och Statens fastighetsverk (mark) som inte haft något att erinra mot förslaget.

Beslut i detta ärende har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av handläggaren Jan Karlsson. Även t.f. avdelningschefen Emelie Nilsson har varit med om den slutliga handläggningen.

Lars Amréus

Jan Karlsson

Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Plusgiro 599 94-4
Bankgiro 5052-3620

Bilaga:

Skyddsbestämmelser med bilaga

Kopia till:

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Bohusläns museum

Orust kommun

RAÄ/Bebyggelseregistret

Bilaga 1 RAÄ dnr RAÄ-2017-5106 2018-03-19

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Måseskärs fyrplats, Måseskär 1:1, Orust kommun, Västra Götalands län

Det statliga byggnadsminnet omfattar mark och följande byggnader på ön Måseskär enligt medföljande karta.

1. Fyr, uppförd 1865
2. Bostad för fyrbetjäningen, uppförd 1865
3. Matkällare, uppförd 1865
4. Redskapsbod, byggd under slutet av 1800-talet
5. Tvätt- och bagarstuga, byggd under slutet av 1800-talet
6. Fotogenbod, uppförd på 1890-talet
7. Krutbod, uppförd under senare delen av 1800-talet
8. Maskinhus, uppfört 1883
9. Bod, troligen uppförd i början av 1900-talet

Förslag till skyddsbestämmelser

1. Inom byggnadsminnet ska marken hållas väl hävdad på ett sådant sätt att karaktären av fyrplats inte förvanskas. Byggnadsminnet får inte ytterligare bebyggas.
2. Byggnaderna ska vårdas och underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart på ett sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värden bevaras.
3. Byggnaderna får inte rivas, flyttas, byggas om, byggas till eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
4. I byggnaderna 1-3 samt 8 får ingrepp får inte göras i byggnadernas äldre stommar, rumsindelning eller fasta inredning.
5. Teknisk utrustning i fyren ska bevaras på plats.

Om det finns särskilda skäl får, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. En ansökan om tillstånd till en sådan ändring görs hos Riksantikvarieämbetet.

Motivering

Måseskär är en av västkustens mest kända fyrplatser. Såväl Heidenstamsfyren som byggnaderna på ön är välbevarade och trots det vädermässigt utsatta läget väl underhållna och i gott skick. Måseskär har ett av de äldsta fyrtornen av denna typ på västkusten. Fyrtekniska detaljer som kugghjulsmaskineri i mässing och lodverket är bevarade. En av de kanoner som från och med 1873 användes för mistsignalering finns kvar liksom den ångmistsiren som

användes från mitten av 1880-talet. Gårdsbebyggelsen är intakt och dess exteriöra utformning har i stora drag behållits. De kvarvarande av sten inhägnade odlingarna berättar om livsbetingelserna på fyrplatsen.

Kort historik

På Måseskär uppfördes 1829 ett stångmärke på Kronans bekostnad. I lotsdirektörens förslag till fyrväsendets förbättring 1864 ingick bland annat en fyr på Måseskär. Ritningar och kostnadsförslag till denna togs fram och godkändes av Kungl. Maj:t samma år. Därefter uppfördes ett öppet pelartorn av järn, ca 21 meter högt, med 2:a ordningens linsapparat och tillhörande lanternin. Tornet tillverkades på Eriksbergs mekaniska verkstad i Göteborg och fraktades i delar till Måseskär för uppsättning.

Bostadsbebyggelsen uppfördes 1865 och i oktober samma år tändes fyren. Bebyggelsen bestod av bostadshus, uthus, källare och dass. En brunn sprängdes och stensattes, en båthamn med slip anlades samt gångvägar mellan byggnaderna. Det äldre stångmärket revs.

1869 målades fyren med vita fält för att under dagtid kunna skiljas från närliggande fyrar. 1873 uppsattes två signalkanoner med lavetter. Mistsignaleringen togs dock snart över av en koleldad ångmistsiren i ett nybyggt maskinhus vid mitten av 1880-talet. Några år senare byttes fyrens originallins mot en ny av tredje ordningen med nytt urverk.

Omkring år 1900 lades skiffertak på bostadshuset, uthuset och källaren. Detta skedde ungefär samtidigt på flera fyrplatser på västkusten, men senare har i många fall skiffertaken ersatts med andra takmaterial.

1950 elektrifierades fyren och 1955 ersattes urverk och lod av en elektrisk motor, vilket gjorde det möjligt att övervaka fyren från bostadshuset. 1978 byggdes en ny fyr med fyrkantiga dagmärken och lanternin av plast. Den gamla fyren släcktes i augusti samma år samtidigt som mistsignaleringen automatiserades. Personal fanns kvar på fyrplatsen till 1997.

Den nya fyren är fortfarande i drift medan den gamla fyren, bostadshus och uthus sedan 1988 disponeras av Stiftelsen Måseskär genom avtal med Sjöfartsverket.

Byggnadsbeskrivning

Gårdsbebyggelsen är i stora drag densamma som 1865, då fyrplatsen inrättades. Bostadshuset förlängdes mot norr någon gång mellan åren 1902-06. Övriga byggnader i gårdsfyrkanten samt tvätt- och bagarstugan är intakta sedan byggnadstiden. Under slutet av 1800-talet kompletterades bebyggelsen med ett maskinhus och en fotogenbod i anslutning till fyren.

Fyren (1) är av Heidenstamstyp, ca 20 meter hög, och byggd i en stålkonstruktion. Den lins av 3:e ordningen som sattes in 1887 finns fortfarande kvar.

Bostadsdelen är förlagd till den nordöstra delen av ön, och byggnaderna ligger väl samlade i ett fyrkantsmönster med tvätt- och bagarstugan i anslutning. Invid denna finns en damm med ett brunnshus. Bostaddelen avgränsas av ett spjälstaket. Vid bryggan finns två sjöbodar, varav en är privatägd, och härifrån leder en cementerad gång över berget till öns sydsida. Två odlingshägnader kringgärdade av stenmurar finns på ön.

Bostaden för fyrbetjäningen (2) uppfördes 1865 och tillbyggdes i början av 1900-talet. Det inrymmer tre lägenheter på bottenvåning och en mindre vindslägenhet. Varje lägenhet hade sin egen ingång, två på långsidan och en på norra gaveln. Huset är uppfört i 1 ½ våning i timmer och klädd med en profilerad rödmålad locklistpanel. Grunden är av huggen sten och taket av skiffer. Fönstren är sexdelade med vitmålade bågar och omfattningar.

Matkällaren (3) är byggd av murad sten i en våning, vitputsad och med locklistpanel i gavelröstena. Taket täcks av skiffer. På gavlarna finns brunmålade enkla och dubbla dörrar av trä.

Redskapsboden (4) har grund av huggen sten, uppförd i trä med fasaderna klädda med rödmålad locklistpanel. Taket täcks av skiffer. Tvätt- och bagarstuga (5) har samma uppbyggnad förutom att taket täcks av papp. Fotogenboden (6) och krutboden (7) likaså förutom att de står på stenplintar respektive betongsockel. Maskinhuset (8) har grund av sten och väggar av murad sten som vitputsats. I gavelröstena sitter vitmålad locklistpanel. På den östra gaveln finns en utbyggnad för dass under pulpettak. Boden (9) har en för den här typen av sjöbodan traditionell utformning. På ön finns ytterligare en sjöbod som är privatägd och en bastubyggnad uppförd av Stiftelsen Måseskär.

